

MASARYKOVA UNIVERZITA

Politická geografie

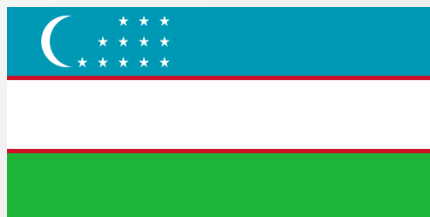
Základy PG

- Vztah mezi geografickým prostředím a politickými jevy a procesy
- základem PG jsou ...
  - geografické prostředí
  - politická organizace prostoru
- mezi nimi existují oboustranné vazby ...
- prostředí ovlivňuje prostorovou dimenzi politiky
- politika ovlivňuje prostředí

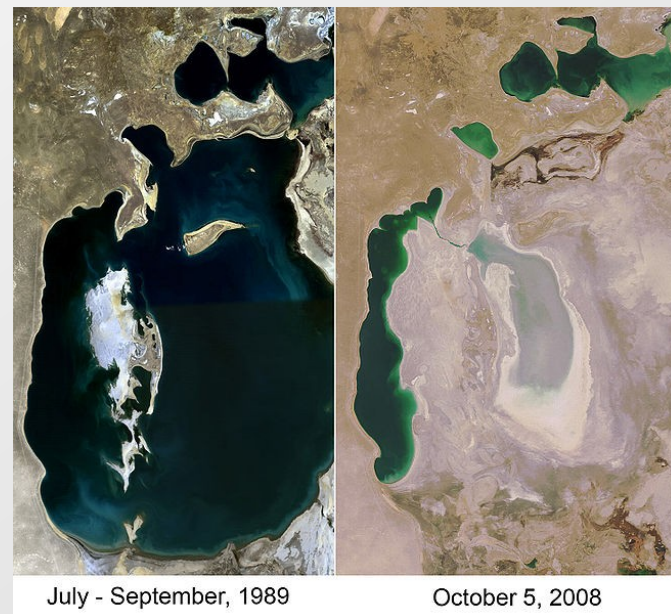
Geografické prostředí ovlivňující politiku

➤ Na první pohled zřejmé:

➤ Fyzické prostředí...?

Symbolika

Geografické prostředí ovlivňující politiku

- pro podobu státu ... byly důležité mj.:
- -> řeky -> podpora komunikace v ose povodí -> vznik historických státních útvarů vázaných na povodí s jádrem na řece v centrální poloze

Geografické prostředí ovlivňující politiku

- pro vznik a územní podobu Britského impéria byly mj. důležité:
  - ostrovní poloha -> jediná cesta k vyřešení problému národní obrany byla převaha na moři -> po jejím získání nástroj imperiální expanze;
  - mořské proudy -> dopravně únosné směry expanze -> kolonizace určitých teritorií.

Politika ovlivňuje prostředí

- proč je to v cizině „jiné“?
  - vypadají jinak
  - fungují jinak
  - myslí jinak (?)
- zjevné ve fyzické/morfologické sféře
- často zjevné i v socioekonomické sféře
Brünn/Brno/Štatl Olmütz/Holomóc/Olomouc/Olmik
- proč žijí v Hodoníně Češi a ve Skalici Slováci?
- Těšínské Slezsko – věčný problém..?

Definice politické geografie

- PG zkoumá politické jednotky (regiony), které jsou dané politickými a politickogeografickými hranicemi a také prostorové podrobnosti a rozdíly mezi nimi (HARTSHORNE ,1957).
- PG studuje politické fenomény v jejich územním kontextu (JACKSON, 1958).
- PG studuje geografickou povahu, politiku a moc státu (POUNDS, 1972).
- PG je studium procesů, které vytvářejí národy a státy ve složitých vazbách a souvislostech s geografickým prostředím (GARDAVSKÝ, 1994).
- PG je možné vymezit jako geograf. disciplínu. Zkoumající prostorovopolitickou organizaci společnosti, zákonitosti jejich formování a rozvoje v konkrétních historických souvislostech (KOLOSOV – MIRONENKO, 2001).

Definice politické geografie

- ☒ Součástí human geography (geografie člověka) spolu s:
  - sociální
  - ekonomickou
- ☒ ...jde o politické studie realizované geografy využívající techniky spojené s prostorovou perspektivou.
- ☒ Zabývá se utvářením mocenských vztahů v prostoru. Zkoumá, jak moc modeluje prostor a jak geografické faktory ovlivňují míru a podobu politické moci. Na rozdíl od geopolitiky pracuje na více analytických úrovních (od globální až k jedinci).

Definice politické geografie

➤ Co mají definice společného?

- přívlastek politický.....

Obory PG

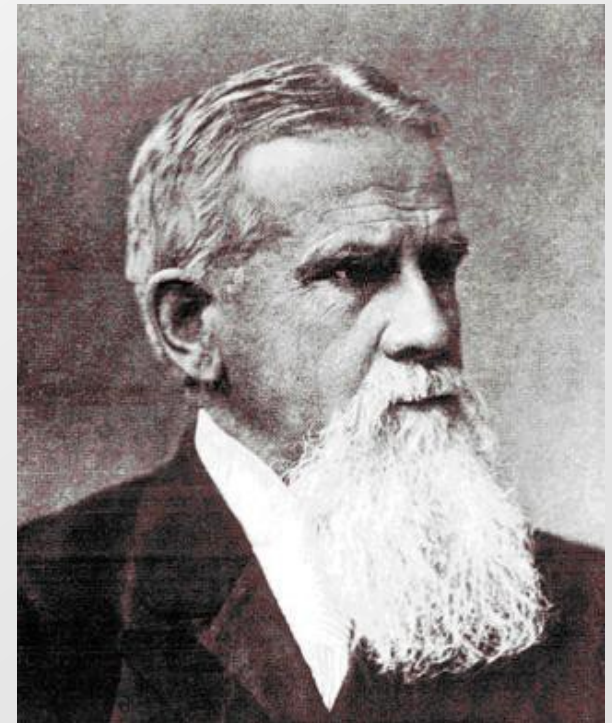
- Geopolitika – věda o hlavních typech mezinárodních politických regionů.
- Interpretace politické mapy (Politická diferenciacie světa) – studuje politickogeografickou charakteristiku států.
- Správní a administrativní členění – zaměřuje se na analýzu a vývoj státní správy, správních a administrativních celků, vztahy centra a periferie apod.
- Geografie integrace – studuje nejrůznější integrační formy, procesy, důvody, klasifikace integrací.
- Geografie síly – zabývá se souvislostmi ekonomického významu a vojenské síly, vojenskými doktrínami apod.

Obory PG

- Geografie konfliktů – jedná se o velice moderní a perspektivní část politické geografie, studuje typologie, formy, příčiny, důsledky a perspektivy konfliktů ve světě.
- Volební geografie – v současnosti nejrozšířenější a nejpoblárnější část politické geografie.
- Vexilologie – nauka o vlajkách, praporech, vlajkové etiketě, státních symbolech; v současnosti tvoří státní symboly součást moderních atlasů.
- Geografie terorismu – důsledky existence terorismu ve světě.
- ....vše, co je spojeno s mezinárodními vztahy, politickým rozhodováním, globálními problémy lidstva a rozhodováním politických geografů...

Krátká historie PG

- ***Friedrich Ratzel*** (1844 – 1904)
- Anthropogeographie (1882 a 1891)
- Politische Geographie (1897)
- Der Lebensraum (1901)

Německá geopolitika

- *stát je biologický organismus nižšího typu:*
  - agregátní organismus, který drží pohromadě morální a duchovní síly

- Principem vztahů je tedy **boj o prostor** (Kampf um Raum)
  - zákony prostorového růstu státu
  - neustálé soupeření se sousedy o geograficky cenné oblasti (organismy bojují o přežití, státy o životní prostor - teorie životního prostoru (Lebensraum))

- Některé státy jsou **reálné velmoci** (Weltmacht)

Německá geopolitika

- Vlastnosti státu jsou kombinací charakteru:
  - národa (*Volk*)
  - půdy (*Boden*), tj. fyzickogeografických předpokladů

- Z FG vlastností jsou rozhodující:
  - Rozloha
  - Poloha a hranice
  - Půda a vegetační kryt
  - Relativní geografická poloha

- Pokračovatelé: **Rudolf Kjellén, Karl Haushofer**

Anglosaská geopolitika

- ❏ Po druhé světové válce se přesunulo těžiště politické geografie do Spojených států amerických (H. J. Mackinder, S. Cohen, N. Spykman, A. T. Mahan, Samuel P. Huntington).
- ❏ *Kdo vládne na moři, vládne obchodu, kdo vládne ochodu, disponuje bohatstvím světa, kdo disponuje bohatstvím světa, je vládce světa.*

Vymezení politické geografie

☒ Integrovaní propojení:

- ☒ analýzy specifik prostorovo-politické organizace společnosti, skládající se z prostorovo-politických systémů, geograf. Vyjádřených ve formě politických regionů;
- ☒ analýzy prostorového rozmístění politických sil a jejich vzájemných vztahů v globálním, makroregionálním, národním a lokálním měřítku a jejich vztahy s FG, HG a historickogeograf. jevy;
- ☒ syntéza v podobě formulování zákonitostí působení politických sil na diferenciaci prostoru v prognostickém kontextu.

Jak chápat prostor v PG

- Makroúroveň – supranacionální měřítko
- Mezoúroveň – národní a nacionální měřítko
- Mikroúroveň – regionální a lokální měřítko

Metodologické přístupy

- ❏ Geografický determinismus
  - ❏ Sociální darwinismus
  - ❏ Voluntaristický indeterminismus
-
- ❏ „Člověk je součástí přírody, podléhá jejím vlivům, ale sám ji přetváří v souladu s přírodními zákony, které změnit nemůže.“

Geografický determinismus

- Představa, že charakter socioekonomické geosféry je úzce příčinně spjat s vlastnostmi fyzickogeografické sféry
- Proto můžeme například z vlastností prostředí odvodit charakter hospodářství, ale i fyzické, psychické a charakterové vlastnosti obyvatelstva.

Sociální darwinismus

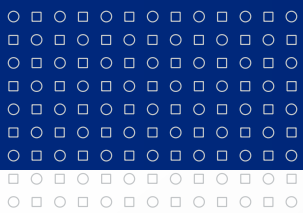
- Dochází trvale k soutěži v různých „disciplínách“ – tedy v různých oblastech života – přežijí ti nejsilnější.
- T. Hobbes, A. Smith, H. Spencer.
- Kritika: existence solidarity a milosrdenství.

Voluntaristický indeterminismus

- Filozofický přístup, absolutizující svobodnou lidskou vůli, která ve svém počínání není ničím omezena, podmíněna, a je jediným činitelem, tvořícím lidské dějiny. Ideologie silných jedinců, teorie nadčlověka.

- A. Schopenhauer a F. Nietzsche.

Metodologické přístupy

- ☒ Hledání podobností forem (HOMOLOGIE) a funkcí (ANALOGIE)
- ☒ Klasifikace a vymezení typů politických jednotek (TAXONOMIE, TYPOLOGIE)
- ☒ Další metody historie a soc. geografie
- ☒ Terénní výzkum

Pro dnešek vše!!!

